

Noaberschap

Eindrapportage door Inge Zwerver

De zorg verandert

De aanleiding

De decentralisaties, het scheiden van wonen en zorg, maar ook de kanteling in de maatschappij, vragen om een stevige en een zo lokaal mogelijk ingerichte ouderenzorg. Als we spreken over een lokaal ingerichte ouderenzorg, betreft dit niet alleen de professionele zorg, maar wordt er ook steeds meer een beroep gedaan op de 'eigen kracht' van mensen en op de sociale omgeving van de zorgvrager.

De zorg als instituut, transformeert de komende jaren in 'samen zorgen'. Dit betekent dat we de ouderenzorg in de gemeente Bedum, voor en met elkaar moeten gaan inrichten en waarborgen. Dichtbij de burger die de zorg nodig heeft. We kijken dus niet alleen hoe de zorg goedkoper en efficiënter kan, we zetten ook in op het versterken van eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid, en de daarbij horende samen redzaamheid.

De veranderingen in de zorg vragen duidelijk om een nadrukkelijke samenwerking tussen de gemeente, de zorgaanbieders en de inwoners.

Noaberschap van start, coördinator als pionier

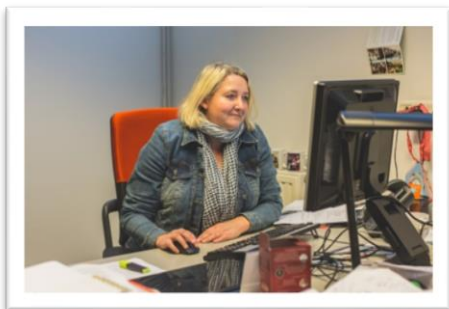
Kop en staart

De gemeente Bedum is 1 mei 2014 het project Noaberschap gestart.

Met het project Noaberschap deed de gemeente Bedum, in de periode voorafgaand aan de decentralisaties per 1 januari 2015, een oriënterende, maar ook activerende aanloop richting al deze veranderingen.

Voor dit project werd Inge Zwerver als projectcoördinator en pionier aangesteld.

Per 1 maart 2015 stopt dit project.

Noaberschap. Doelstellingen & resultaten

Noaberschap doelen

Het project Noaberschap is van start gegaan met enkele doelstellingen:

1. Het netwerk van welzijn en zorg gericht op ouderen, meer met elkaar verbinden en verstevigen.
2. Veel voorkomende ondersteuningsvragen van ouderen in beeld hebben
3. Aanzet maken tot het vinden van lokale (collectieve) oplossingen, waardoor ouderen in staat zijn langer zelfstandig te wonen, dus het vergroten van de 'eigen kracht' van ouderen

Van de projectcoördinator werd verwacht een schakel te worden tussen het gewone leven van de ouderen (dus ook het sociale netwerk), de basiszorg en het gemeentehuis.

Noaberschap resultaten

1. Het netwerk van welzijn en zorg, gericht op ouderen meer met elkaar verbinden en verstevigen.

In het voorjaar van 2014 is er een grote brainstormsessie georganiseerd met de sleutelfiguren van zowel professionele als vrijwilligersorganisaties welke zich begeven in het veld van de ouderenzorg in de gemeente Bedum. Vanuit deze brainstorm zijn enkele meest gesignaleerde huidige en/of te verwachte knelpunten naar voren gekomen. Knelpunten rond de decentralisaties, het scheiden van wonen en zorg en de kanteling in de maatschappij. (zie bijlage 1)

Naast de doelstellingen van het project Noaberschap, bepaalden deze geïnventariseerde knelpunten de werkrichting voor de coördinator Noaberschap.

De coördinator is vervolgens aan de slag gegaan met het uitdiepen van alle netwerkcontacten en het inventariseren van hun functie en werkwijze. Hierbij lag de nadruk op het onderzoeken van de vraag welke partijen er al wel of niet samenwerkten en als er wel werd samengewerkt, hoe deze samenwerking verloopt.

Tijdens deze inventarisatie en dus contactmomenten, werkte de coördinator tegelijkertijd als smeermiddel en aanjager. De coördinator verbond zowel formele als informele zorg- en/of welzijnsorganisaties met elkaar. Dit deed de coördinator door de verschillende partijen op thema, maar ook op punten waar men elkaar kon aanvullen en versterken, te wijzen en te verbinden.

Enkele mooie concrete samenwerkingsinitiatieven waarbij de coördinator Noaberschap heeft gefunctioneerd als verbinder, bewustmaker, ondersteuner, aanjager, adviseur en/of als versneller etc, zijn;

- a. Kernnetwerk Ouderenzorg Bedum
- b. Verzoamelstee Bedum
- c. Wijkaanpak Plan Oost; Werkgroep Buurthulp
- d. Informatiemiddagen vanuit de gemeente Bedum, in de dorpen, over de decentralisaties
- e. Festival Zorg, Welzijn & Noaberschap (werktitel), een zorgmarkt welke wordt georganiseerd in het voorjaar van 2015
- f. Eet-initiatief Noaberschap, van de gezamenlijke diaconieën
- g. Buurtactiviteiten bij 's Heerenloo Opmaat
- h. Charitas

Ook de meer onzichtbare samenwerkingen tussen organisaties zijn door de verschillende contacten in gang gezet. Men weet elkaar beter en makkelijker te vinden.

2. Veel voorkomende ondersteuningsvragen van ouderen in beeld hebben

De coördinator heeft tijdens het project Noaberschap de volgende veelvoorkomende ondersteuningsvragen in beeld gekregen:

- De behoefte aan een ontmoetingsplek, welke voor iedereen toegankelijk is
- De behoefte aan een dagbesteding voor ouderen/ kwetsbaren in Bedum zelf, georganiseerd door vrijwilligers met ondersteuning van professionals. Denk hierbij aan een dagbesteding voor mensen met een vorm van beginnende dementie.
- Ondersteuning voor de mantelzorger
- Aandacht en contact (eenzaamheid)
- Ondersteuning in het dagelijkse leven, denk aan het doen van boodschappen, vervoer of simpel aan nieuwe lamp indraaien.
- Een duidelijke en zichtbare toegang naar, aan de ene kant de professionele zorg, met andere kant een duidelijke en zichtbare toegang voor de informele zorg.

Deze ondersteuningsvragen heeft de coördinator in beeld gekregen vanuit de contacten met verschillende sleutelfiguren en inwoners, maar ook door het tegenkomen van concrete casussen welke aan de coördinator voorgelegd zijn door o.a. de praktijkondersteuner ouderenzorg van Huisartsenpraktijk De Vrije Gang, Team290, de mantelzorgconsulente van SWB, de Wmo-consulenten en de wijkverpleegkundigen van TSN-thuiszorg en de Buurtzorg.

3. Aanzet maken tot het vinden van lokale (collectieve) oplossingen, waardoor ouderen in staat zijn langer zelfstandig te wonen/ Eigen kracht/ Samen redzaamheid

De coördinator is op verschillende manieren, samen met allerlei welwillende partijen, maar vooral ook met enthousiaste inwoners, bezig geweest met een aanzet te maken tot het vinden van lokale, collectieve oplossingen voor het versterken van de eigen kracht, en daarbij de samen redzaamheid van ouderen in Bedum.

Wat kunnen (en willen!) inwoners, professionals en gemeente sámen organiseren om het langer zelfstandig wonen in eigen huis en buurt te ondersteunen, daar waar 'eigen kracht' in de knel komt?

De acties vindt u voornamelijk terug in een aantal in het netwerk genoemde initiatieven, welke logischerwijs ook weer voortvloeien uit de geïnterviewde knelpunten.

Hieronder zoom ik graag op de drie belangrijkste initiatieven in, welke passen bij het vinden van (lokale) oplossingen, waardoor ouderen in staat zijn langer zelfstandig te wonen.

- a. Kernnetwerk Ouderzorg Bedum
- b. Verzoamelstee
- c. Buurthulp Bedum

A. Kernnetwerk Ouderenzorg Bedum

Het Kernnetwerk Ouderenzorg wordt ook genoemd in de beleidsnota 's van de samenwerkende BMWWE gemeenten. Deze gemeenten kiezen niet voor sociale wijkteams, maar willen tijdens de transformatie toewerken naar een stevig, maar ook logisch, netwerk rond de zorgvrager, waarbij de gedachte 'één gezin, één plan', centraal staat.

De gemeente Bedum heeft middels het project Noaberschap ingezet op de aanloop naar, maar ook geïnvesteerd in, de te vormen kernnetwerk ouderenzorg.

De coördinator van Noaberschap heeft het netwerk van professionele organisaties, welke actief zijn in de ouderenzorg in de gemeente en dus op lokaal niveau, geïnventariseerd. Door de netwerkende werkwijze hebben gemeente en de zorgprofessionals elkaar (beter) leren kennen. Door het organiseren van verschillende afspraken, waarbij de coördinator in kleine setting, verschillende partijen met elkaar om tafel liet zitten en met elkaar liet kennis maken, waarbij op transparante wijze decentralisaties en knelpunten werden besproken, heeft geresulteerd in een nu al betere samenwerking en afstemming tussen de verschillende organisaties. Ook is de aanzet gegeven en het enthousiasme ontstaan bij verschillende organisaties tot het vormen van een concreter, zichtbaarder en structureel vormgegeven Kernnetwerk Ouderenzorg.

Het traject vanaf de eerste start tijdens de grote brainstormsessie in het voorjaar van 2014 en het vervolg gedurende het project middels netwerkbijeenkomsten, hebben geresulteerd in het eerste brede overleg Kernnetwerk Ouderenzorg Bedum. Dit overleg vond plaats op donderdag 5 maart 2015 in de Meenschaar. Het overleg werd geleid door onafhankelijk voorzitter Wilfred de Jong van Zorgbelang Groningen. De deelnemerslijst van dit overleg kunt u vinden in een bijlage.

(zie bijlage 2)

B. Verzoamelstee Bedum

Uit gesprekken met zowel inwoners, als zorgprofessionals bleek een grote behoefte in Bedum tot een ontmoetingsplek. Men gaf aan dat er wel veel wordt georganiseerd in Bedum, maar alleen vanuit groepen mensen, bijvoorbeeld een ouderenbond of een kerk. Bedumers gaven aan een plek te willen met een open deur voor iedereen. Als voorbeeld kwam de Verzoamelstee van Onderdendam met regelmaat naar voren.

De coördinator Noaberschap is samen met Alex Jan Rollema (locatiemanager van Alegunda Ilberi, Stichting De Hoven) en Jolanda Dijkhuis (namens de inwoners van Bedum) een Verzoamelstee Bedum gaan faciliteren en aanjagen. Er loopt een pilot voor de Verzoamelstee Bedum tot 1 mei 2015. Iedere donderdagochtend is er een ontmoetingsplek voor Bedumers in Alegunda Ilberi. Centraal bij de Verzoamelstee staat het ontmoeten (versterken sociale cohesie, tussen ouderen en de rest van het dorp, dus versterken van de samen redzaamheid) & digibeten enthousiasmeren tot gebruik van een tablet, in een veilige omgeving, waarbij dorpsgenoten ook leren op elkaar te kunnen terugvallen.

Voor de Verzoamelstee Bedum is er nadrukkelijk contact gelegd met professionele organisaties in het netwerk rond ouderen en kwetsbaren in Bedum. Zo heeft de Verzoamelstee contact met de huisartsenpraktijk en Stichting Welzijn Bedum en schuiven zowel een Wmo-consulente van de gemeente als ook twee wijkverpleegkundigen vanuit de niet toewijsbare zorg, met regelmaat aan bij de stamtafel van de Verzoamelstee. Op deze manier is er verbinding tussen de formele en informele zorg.

Meneer bezoekt n.a.v. informatiemiddag over de decentralisaties een inloopochtend van de Verzoamelstee. Eerst is hij stil en aarzelend. Al gauw komt zijn persoonlijke verhaal op tafel. Hij is mantelzorger voor zijn ernstig zieke vrouw en hierdoor erg gebonden aan huis. Zijn vrouw kan weinig, maar wil ook niks. Meneer raakt in een isolement en zijn enige contacten buiten de deur zijn tijdens snelle boodschap-momenten en een wekelijks uurtje in de sportschool. Het blijkt dat meneer in de buurt van Alegunda woont en zijn mobiele telefoon in zijn broekzak heeft zodat hij oproepbaar is voor zijn vrouw. Nadat hij zijn verhaal heeft verteld en ook verhalen van tafelenoten hoort, komt hij steeds meer los. Hij blijkt een waardevolle hulp voor een aantal dames die met hun tablet aan de stamtafel zitten, maar van het gebruik nog niet veel snappen. Iedere week komt meneer nu naar de Verzoamelstee. Zijn ogen glimmen al van herkenning en plezier als hij binnen komt. Hij vindt het fijn een plek te hebben waar hij even afleiding heeft en 'andere' verhalen hoort. Een plek waar hij welkom is en waar hij zich betrokken voelt bij de maatschappij door ook andere mensen te helpen bij hun computervragen.

Als tijdens één van de ochtenden de wijkverpleegkundige (vanuit de TSN-Thuiszorg) aanschuift hoort ook zij zijn verhaal. De wijkverpleegkundige maakt zich toch wat zorgen om meneer. Komt het wel goed met hem? Houdt hij deze intense zorg voor zijn vrouw wel vol alleen? Ze besluit contact te zoeken met de wijkverpleegkundige van de Buurtzorg, omdat dit gezin al een beetje bekend is bij deze organisatie. Beide wijkverpleegkundigen hebben het gezin en de zorgen om meneer met elkaar besproken. Vervolgens heeft Buurtzorg een afspraak met dit gezin gemaakt om te gaan onderzoeken hoe het nu werkelijk met deze meneer en mevrouw gaat en of er formeel óf informeel wellicht ondersteuning nodig en mogelijk is in dit gezin.

Een Bedumse mevrouw komt met haar oude laptop naar de Verzoamelstee. Ze vertelt dat ze de laptop al drie jaar, sinds het overlijden van haar man en zoon, niet heeft aangeraakt. Er is veel gebeurd in het leven van deze mevrouw, er is veel verdriet. Haar man heeft de laatste jaren van zijn leven doorgebracht in Alegunda Ilberi. Ze blijkt dan ook een bekend gezicht in het gebouw. Voor haar een hele stap om hier weer binnen te lopen. De laptop blijkt al te zijn verjaard, maar mevrouw leeft op van haar bezoek aan de Verzoamelstee. Echter, als haar aan het einde van de ochtend wordt gevraagd of ze de volgende week weer komt aarzelt ze. Zomaar langskomen, zonder doel? Dát vindt ze nog lastig. Als haar dan wordt gezegd dat de Verzoamelstee eigenlijk een gastvrouw nodig heeft om de koffie in te schenken en nieuwe bezoekers te verwelkomen, bloeit ze op. Dát wil ze wel. Ze wil wat doen, nuttig zijn! Inmiddels is deze mevrouw een vertrouwde gastvrouw in de Verzoamelstee. Ze voelt dat ze weer een nieuw doel heeft zo op de donderdagochtend. En heeft ze inmiddels een eigen tablet aangeschaft!

Verder heeft de Verzoamelstee inmiddels diverse contacten binnen Bedum, denk aan: Humanitas, de Historische Vereniging Bedum, de kerken via het platform gezamenlijke diaconieën, het lokale bedrijfsleven (o.a. Bakker Hoekstra, Drukkerij Haan, de Rabobank en Noordpers), Basisschool De Regenboog, het Jongerenadviesteam van SWB en dorpsbelangenvereniging APB.

De Verzoamelstee is vanaf 30 oktober 2014 tot 1 maart 2015 bezocht door in totaal zo'n 200 verschillende Bedumers. Gemiddeld bezoeken zo 'n 15 mensen de inloopochtenden en ongeveer 25 mensen de informatieve ochtenden. Er zijn inmiddels trouwe bezoekers, maar er komen nog steeds nieuwe gezichten bij. Op 1 maart 2015 zijn 12 Bedumers als vrijwilliger betrokken bij Verzoamelstee Bedum.

C. Buurthulp Bedum

De basis van Buurthulp Bedum ligt bij de Wijkaanpak Plan Oost, ook een initiatief van de gemeente Bedum. Na het ontstaan van twee werkgroepen, namelijk een werkgroep Openbaar Groen en een werkgroep Verkeersveiligheid, wilde deze wijk aan de slag met de informele zorg. De coördinator Noaberschap kwam dit ter ore en heeft contact gezocht met Herbert Löhner, één van de kartrekkers van, zoals hij het zelf noemt, Burgerparticipatie wijk Oost. Na enkele gesprekken met meneer Löhner is er een basis gelegd voor de te organiseren bewonersavond. Deze bewonersavond had het onderdeel informele zorg op de agenda staan. Tijdens dit agendapunt heeft de coördinator de Bedumers vooral geïnspireerd door te vertellen over verschillende zorginitiatieven in de provincie. Hierna ging men in groepjes in gesprek om te onderzoeken wat Bedum zou willen en kunnen rond informele zorg. Het bleek dat men geënthousiasmeerd was door de voorbeelden want die avond werd de werkgroep Buurthulp opgericht. Deze werkgroep heeft daarna verschillende bijeenkomsten gehad waarin gezocht werd naar een werkbare vorm voor Bedum. Samen met Jan Wevers van SWB begeleidde en ondersteunde de coördinator de werkgroep bij deze zoektocht. De werkgroep Buurthulp kwam uit bij twee werkvormen en wilde deze twee vormen graag neerleggen bij een grotere groep buurtbewoners. Dit gebeurde tijdens een grote bijeenkomst Burgerparticipatie wijk Oost. De ene optie vanuit de werkgroep was om het informele netwerk direct dorpbreed aan te pakken middels een zorgcoöperatie en de andere methodiek was om juist klein te beginnen, met de mensen die zich al hadden aangemeld voor het ondersteunen van een netwerk informele zorg. Dit betekent dat men eerst wil starten met een aantal straten waar per straat een aanspreekpunt, een gezicht, beschikbaar is. Deze persoon kan in de straat als verbinder tussen straatgenoten optreden bij ondersteuningsvragen in het dagelijkse leven, daar waar men er zelf niet uit komt.

Van beide werkwijze 's werden tijdens de bewonersavond een presentatie gegeven en deze werden daarna weer besproken in kleinere groepjes. Uiteindelijk koos men er voor te willen starten met de laatste methodiek; klein beginnen, met aanspreekpunten in de straat. Maar wel met een coördinator. Deze rol heeft eerst Jan Wevers van SWB op zich genomen.

Einde Noaberschap (start dorpencoördinator?)

Een aanbeveling

Een ambtenaar als smeerolie

De rol van de coördinator bleek een erg positief effect te hebben op de interactie tussen het gemeentelijke apparaat, zorgprofessionals en betrokken en actieve inwoners. De coördinator verbond deze driehoek van partijen met elkaar en motiveerde een actieve en transparantere samenwerking tussen de verschillende partijen en de daarbij horende sleutelfiguren.

Hierdoor is in de loop van het project steeds meer vertrouwen en openheid ontstaan tussen overheid en inwoners, overheid en maatschappelijke organisaties, maar ook tussen de maatschappelijke organisaties en participerende Bedumer burgers. Door dit versterkte vertrouwen in elkaar, is er een enthousiaste en positievere houding ontstaan om het 'samen zorgen', voor en met elkaar in te vullen.

De open aanpak vanuit de gemeente, middels het aanstellen van een coördinator, blijkt een succesvolle werkwijze om inwoners te activeren en te enthousiasmeren tot participatie.

Ook de mensen die zélf werkzaam zijn voor de gemeente hebben meer zicht gekregen op de kracht van de burger. Ze hebben meer concreet contact gekregen met inwoners en werden door Noaberschap geënthousiasmeerd tot een interactieve, participerende houding en werkwijze.

Dorpencoördinator

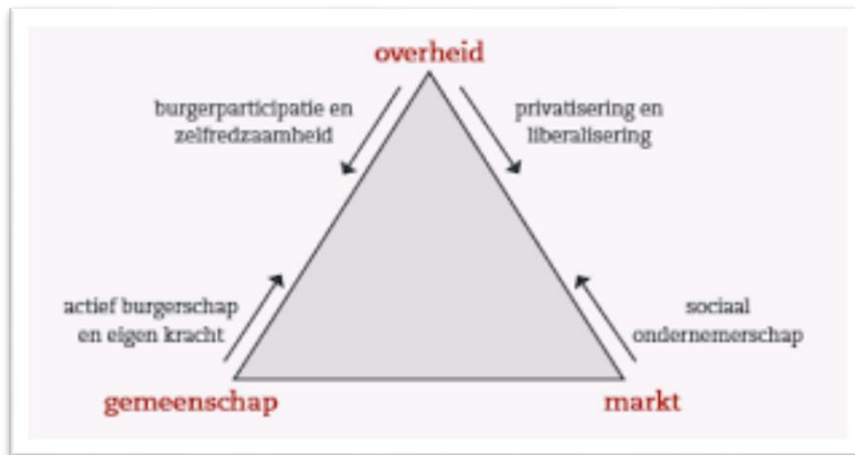
De rol van de overheid verandert. Dit geldt niet alleen voor het thema zorg. Het initiatief komt meer bij de burger te liggen. Gemeenten zullen daarom niet meer vóór inwoners gaan denken, maar vanuit inwoners (initiatieven) en mét inwoners mee gaan denken. Lokale structuren zoals inwonersinitiatieven, maar ook het maatschappelijk middenveld en het plaatselijke bedrijfsleven, zullen steeds meer een gesprekspartner worden voor de gemeente. Dit om maatschappelijke verantwoordelijkheden met elkaar te delen.

Van een gemeente wordt verwacht dat ze steeds minder sturend zal zijn, minder bemoeizuchtig. Initiatieven die vanuit de burger komen zullen vanuit de gemeente naar behoefte worden ondersteund en begeleid. Hiermee krijgt de gemeente steeds meer een faciliterende en ondersteunende rol.

Dit vraagt niet alleen om een kanteling bij de inwoners, maar ook om een participerende overheid. Belangrijk in deze kanteling is vooral dat gemeente en inwoners elkaar (meer gaan) vertrouwen en dat ze elkaar weten te vinden tijdens de verschillende fases van een burgerinitiatief.

De gemeente Bedum heeft middels het project Noaberschap een eerste en oriënterende stap gezet binnen deze kantelende ontwikkelingen, door het inzetten van een coördinator Noaberschap. Deze participerende functie binnen het team van de gemeente Bedum is

goed ontvangen bij verschillende partijen binnen de driehoeksverhouding van gemeente, inwoners en organisaties.

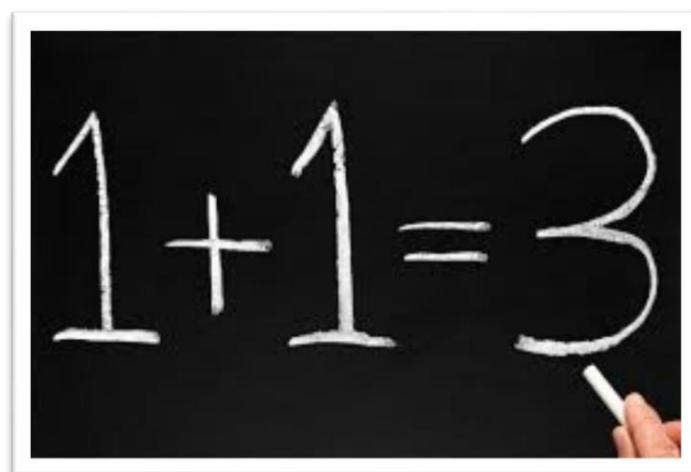

BMWE

Samenwerken kan alleen als je meedoet!

In veel gemeenten en ook in de samenwerkingsgemeenten de Marne, Winsum en Eemsmond, zijn al langer ambtenaren actief in een vergelijkbare rol. In de Marne werkt een vitaliteitscoördinator en in de twee andere gemeenten heeft men een dorpencoördinator. In het beleid van de samenwerkende gemeenten Bedum, de Marne, Winsum en Eemsmond is een samenwerking tussen deze dorpenambtenaren opgenomen. De coördinator Noaberschap heeft tijdens het verloop van het project geïnvesteerd in deze samenwerking door aan te sluiten bij overleggen en ervaringen te delen.

Zo start binnenkort een samenwerking tussen de dorpenambtenaren rond de participatiewet en de herindeling.

Het lijkt een voorwaarde een dergelijke functie rond de thema's zorg, welzijn en leefbaarheid, in de gemeentelijke organisatie op te nemen.

Bijlage 1:

(Verwachte) knelpunten kanteling zorg:

Opgehaald tijdens grote brainstormsessie voorjaar 2014

Top drie knelpunten:

- 1. Zichtbaarheid kwetsbare mens**
- 2. Vindbaarheid/ zichtbaarheid zorg**
- 3. Overlap van taken**

- Onvoldoende geschikte woningen
- Onbegrip bij de één, voor de beperking van de ander (in de straat)
- Overlap in taken
- Klassenverschil in de zorg
- Overbelasting informeel netwerk
- Ondersteuning dagelijks leven (ADL)
- Digitalisering probleem voor ouderen en verstandelijke gehandicapten
- Verschraving voorzieningen – sluiting scholen
- Zichtbaarheid kwetsbare mens
- Rol huisarts (signalering) nog niet duidelijk
- Zorgmijders
- Zorgontkenners
- Gebrek sociaal netwerk – individualisering
- Signaleren ouderen mishandeling
- Bekendheid/zichtbaarheid inspirerende initiatieven
- Door zelfredzaamheid, chaos medicatie (+ gevolgen)
- Is de gemeente voldoende voorbereid?
- Drempel vraaghulp
- Tekort vrijwilligers
- Vindbaarheid, zichtbaarheid zorg
- Zorgvragers die niet hun eigen zorgvraag kunnen stellen
- Meer ouderen in financiële problemen
- Vervoer ouderen
- Regie samenwerking: informele zorg -burger- formele zorg
- Concurrentiestrijd zorgaanbieders
- Door weinig begeleiding escalerende situaties

Bijlage 2:

Lijst genodigden voor het brede overleg Kernnetwerk Ouderenzorg Bedum

Huisarts dhr E. Mulder

Praktijkondersteuner mw A. Enschede

Wijkverpleegkundige mw TSN S. de Vries

Wijkverpleegkundige Buurtzorg mw M. van Wageningen

Locatiemanager Alegunda Ilberi, Stichting De Hoven dhr A. J. Rollema

Hoofdbestuurder St De Hoven mw Jannie Nijlunsing

Casemanager team290 mw J. de Vries

Coördinator Stichting Welzijn Bedum dhr J. Wevers

Wmo- consulente gemeente Bedum mw Janneke Gort

Wmo- consulente gemeente Bedum mw Anne Engelage

Wethouder Sociaal Domein gemeente Bedum dhr Menne van Dijk

Coördinator Welzijn gemeente Bedum mw Bettien Stikma

Coördinator Noaberschap gemeente Bedum mw Inge Zwerver

Eindrapportage Noaberschap gemeente Bedum.

Geschreven door Inge Zwerver, coördinator Noaberschap.

13 maart 2015 te Ten Boer

